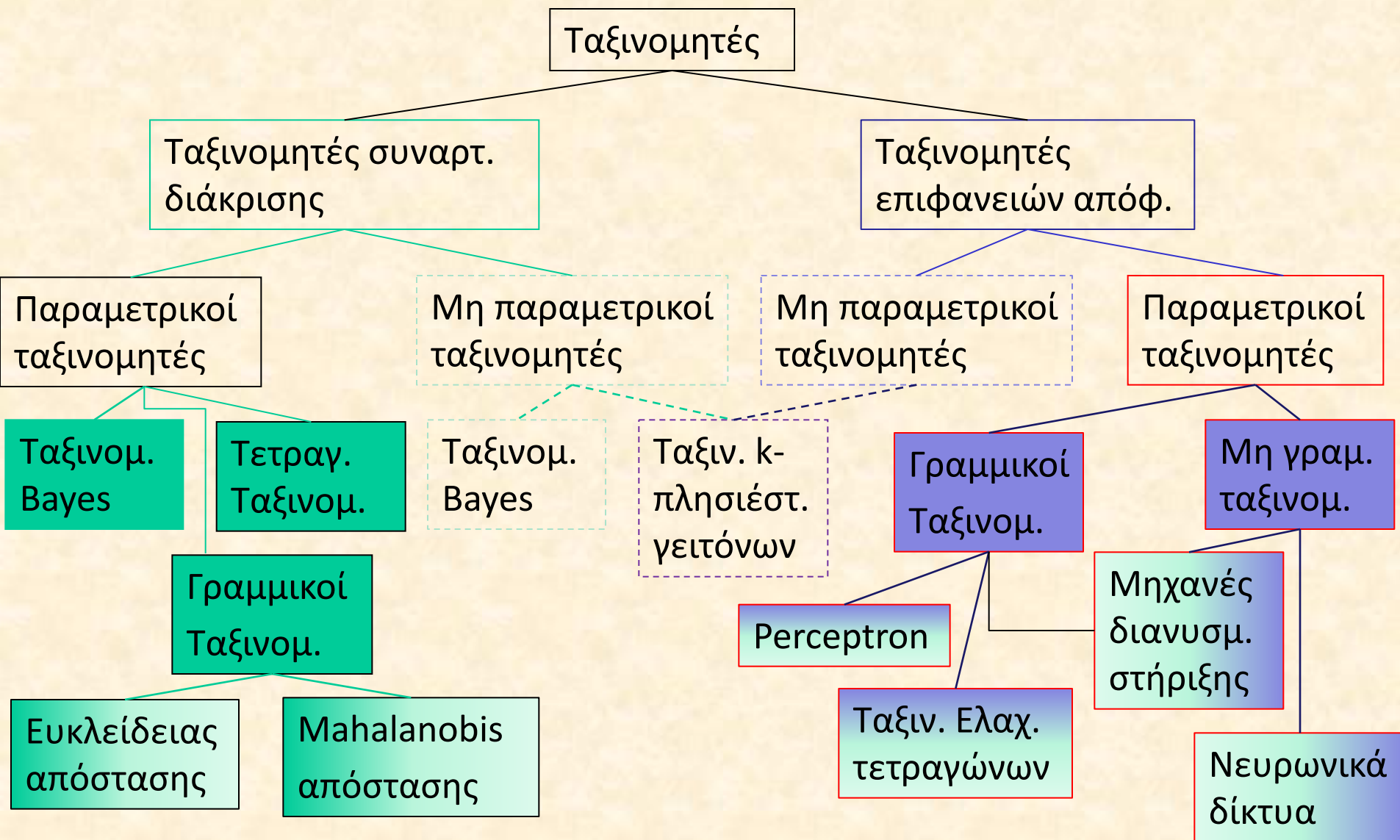

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ (PATTERN RECOGNITION)

Σέργιος Θεοδωρίδης
Κωνσταντίνος Κουτρούμπας

“ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ” ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΩΝ

“ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ” ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΩΝ

Υπενθ.: X είναι το σύνολο των δεδομένων σημείων όλων των κλάσεων

X_j είναι το υποσύνολο του X που περιέχει τα διανύσματα της κλάσης ω_j ,

$$X = X_1 \cup \dots \cup X_M$$

Παραμετρικοί ταξινομητές με βάση τις συναρτήσεις διάκρισης

Ταξινομ. Bayes

- $g_j(x) = f(P(\omega_j) p(x|\omega_j))$
- Υπόθ.: $p(x|\omega_j) \approx \hat{p}(x|\omega_j; \theta_j)$
- Εκτίμ. θ_j με βάση το X_j
(ML, EM): $X_j \rightarrow \hat{\theta}_j$
- $x \rightarrow g_j(x) = f(P(\omega_j) \hat{p}(x|\omega_j; \theta_j))$

Τετραγωνικός
ταξινομητής

- $g_j(x) = -(x - \mu_j)^T \Sigma_j^{-1} (x - \mu_j)$
- Υπόθ.: $N(\mu_j, \Sigma_j)$
- Εκτίμ. μ_j, Σ_j με βάση το X_j
(ML): $X_j \rightarrow \hat{\mu}_j, \hat{\Sigma}_j$
- $x \rightarrow g_j(x) = (x - \hat{\mu}_j)^T \hat{\Sigma}_j^{-1} (x - \hat{\mu}_j)$

Γραμμικός
Ευκλείδειος
ταξινομητής

- $g_j(x) = -(x - \mu_j)^T (x - \mu_j)$
- Υπόθ.: $N(\mu_j, \sigma^2 I)$
- Εκτίμ. μ_j με βάση το X_j
(ML): $X_j \rightarrow \hat{\mu}_j$
- $x \rightarrow g_j(x) = (x - \hat{\mu}_j)^T (x - \hat{\mu}_j)$

Γραμμικός
Mahalanobis
ταξινομητής

- $g_j(x) = -(x - \mu_j)^T \Sigma_j^{-1} (x - \mu_j)$
- Υπόθ.: $N(\mu_j, \Sigma)$
- Εκτίμ. μ_j, Σ με βάση το X_j
(ML): $X_j \rightarrow \hat{\mu}_j, \hat{\Sigma}_j$
- Εκτίμ. Σ με βάση τα $\hat{\Sigma}_j$
(π.χ. $\hat{\Sigma} = \frac{1}{M} \sum_{j=1}^M \hat{\Sigma}_j$)
- $x \rightarrow g_j(x) = (x - \hat{\mu}_j)^T \hat{\Sigma}^{-1} (x - \hat{\mu}_j)$

“ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ” ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΩΝ

Υπενθ.: X είναι το σύνολο των δεδομένων σημείων όλων των κλάσεων

X_j είναι το υποσύνολο του X που περιέχει τα διανύσματα της κλάσης ω_j ,

$$X = X_1 \cup \dots \cup X_M$$

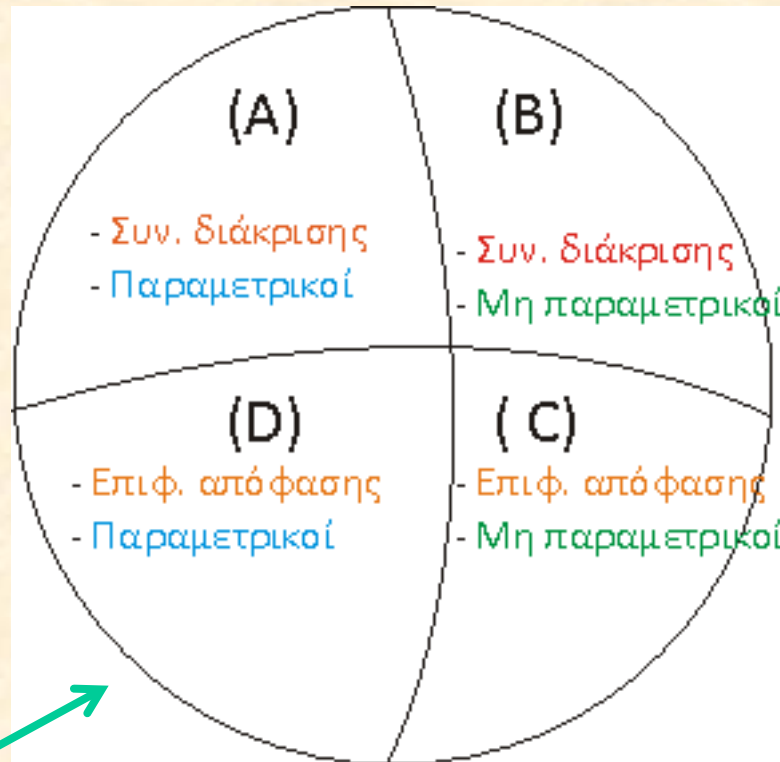
Μη παραμετρικοί ταξινομητές με βάση τις συναρτήσεις διάκρισης

Ταξινομητής
Bayes

- $g_j(x) = f(P(\omega_j) p(x|\omega_j))$
- $x_i \rightarrow$ Εκτίμ. $p(x|\omega_j) \approx \hat{p}(x|\omega_j; X_j)$
(Παρ. Parzen, k -NN εκτ. πυκν. πιθ.)
- $x \rightarrow g_j(x) = f(P(\omega_j) \hat{p}(x|\omega_j; X_j))$

Ταξινομητής k -
πλησιέστερων
γειτόνων

$$- x \rightarrow g_j(x_i) = k^j$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Μερικά προκαταρκτικά:

- Στην πράξη έχουμε στη διάθεσή μας ένα σύνολο δεδομένων (**training set**)

όπου
$$X = \{(x_i, d_i), x_i \in R^l, d_i \in \{1, 2, \dots, M\}, i = 1, \dots, N\}$$

x_i είναι η l -διάστατη αναπαράσταση της i -στής οντότητας ενός συνόλου N οντοτήτων (**training vector**)

d_i είναι η ετικέτα της κλάσης στην οποία ανήκει το x_i (**1 για ω_1 , 2 για $\omega_2, \dots$**).

- Εστιάζουμε **κυρίως** στην περίπτωση **δύο κλάσεων**

(συνήθως $\omega_1 \rightarrow +1$ ή **A** και $\omega_2 \rightarrow -1(0)$ ή **B**).

- **Δεν υιοθετούμε κάποια υπόθεση** σχετικά με τις συναρτήσεις πυκν. πιθ. (**pdfs**) που μοντελοποιούν τις κλάσεις.

- Εστιάζουμε σε ταξινομητές που δύνανται να υλοποιήσουν **μη γραμμικούς διαχωρισμούς** μεταξύ των (δεδομένων των) κλάσεων.

-**ΣΗΜ.:** Μη γραμμικοί διαχωρισμοί μπορούν να επιτευχθούν είτε μέσω μιας **μη γραμμικής επιφανειας**, είτε μέσω **συνδυασμού μερικών γραμμικών η μη γραμμικών επιφανειών**. Σε κάθε περίπτωση ορίζεται μια **επιφάνεια απόφασης**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Σημ.: Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά, θεωρούμε την περίπτωση των **δύο κλάσεων**,
i.e., $\omega_1 (+1)$ and $\omega_2 (-1)$.

Ορισμός του προβλήματος: Δοθέντος ενός συνόλου δεδομένων X σχεδιάσε ένα ταξινομητή που επιτυγχάνει τον **“βέλτιστο” δυνατό διαχωρισμό** των (διανυσμάτων των) δύο κλάσεων.

Στρατηγική επίλυσης:

1. **Υιοθέτησε** ένα **συγκεκριμένο (μη γραμμικό) παραμετρικό μοντέλο** για τον ταξινομητή (w είναι το διάνυσμα που περιέχει όλες τις παραμέτρους του).
2. **Όρισε** κατάλληλη συνάρτηση κόστους (**cost function**) του w , $J(w)$, η οποία εμπλέκει επίσης τα διανύσματα του X , έτσι ώστε **οι θέσεις των βέλτιστών της να αντιστοιχούν στο βέλτιστο δυνατό διαχωρισμό για το πρόβλημα.**
Βελτιστοποίησε την $J(w)$ ως προς w . Η θέση w όπου η $J(w)$ παρουσιάζει βέλτιστο ορίζει τον καλύτερο δυνατό διαχωρισμό.

Σημαντική παρατήρηση: Η έννοια της φράσης **“καλύτερος δυνατός διαχωρισμός”** διαφέρει για **διαφορετικές επιλογές της $J(w)$.**

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Σύντομη υπενθύμιση:

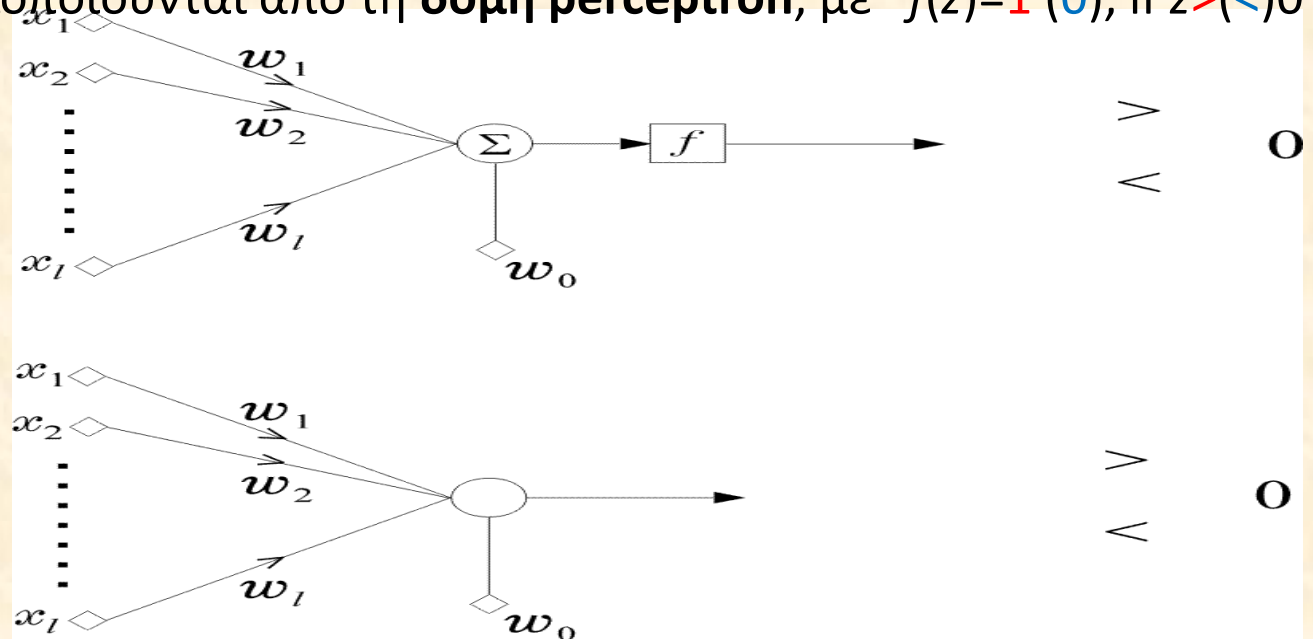
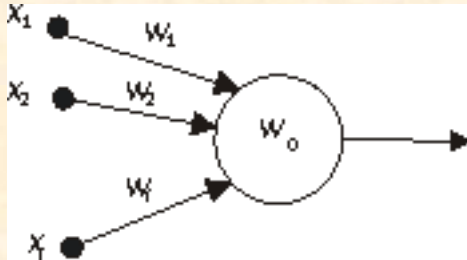
- Ένας γραμμικός ταξινομητής ορίζεται μέσω ενός υπερεπιπέδου

$$(H) : h(x, w) = w_1 x_1 + \dots + w_l x_l + w_0 = \sum_{k=1}^l w_k x_k + w_0 = w^T x + w_0 = 0$$

όπου $w = [w_1, \dots, w_l]^T$, $x = [x_1, \dots, x_l]^T$ (η γνώση των w και w_0 ορίζει πλήρως το (H))

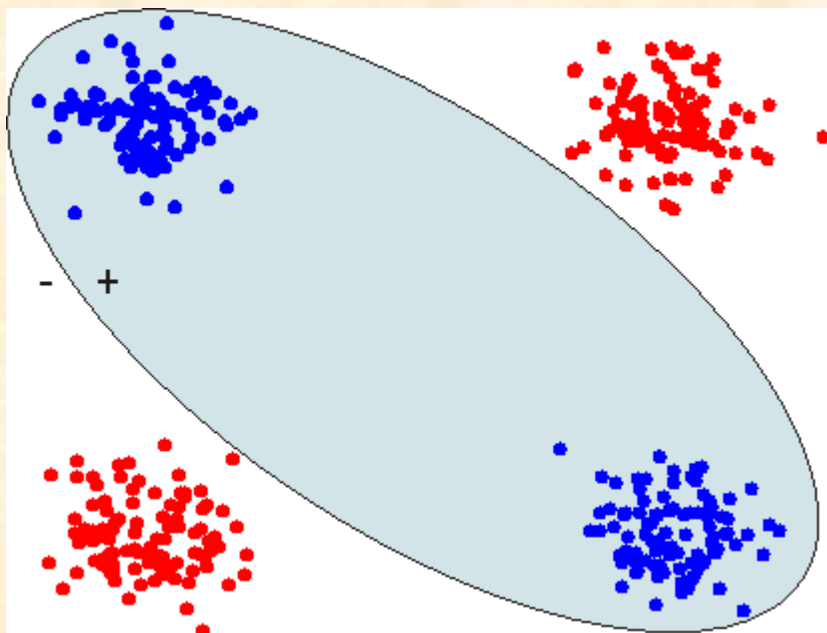
- Αν για δεδομένο x είναι $h(x, w) = w^T x + w_0 \geq (<) 0$, το x καταχωρείται στην κλάση $+1 (0)$.

- Τέτοιοι ταξινομητές υλοποιούνται από τη δομή perceptron, με $f(z) = 1 (0)$, if $z > (<) 0$

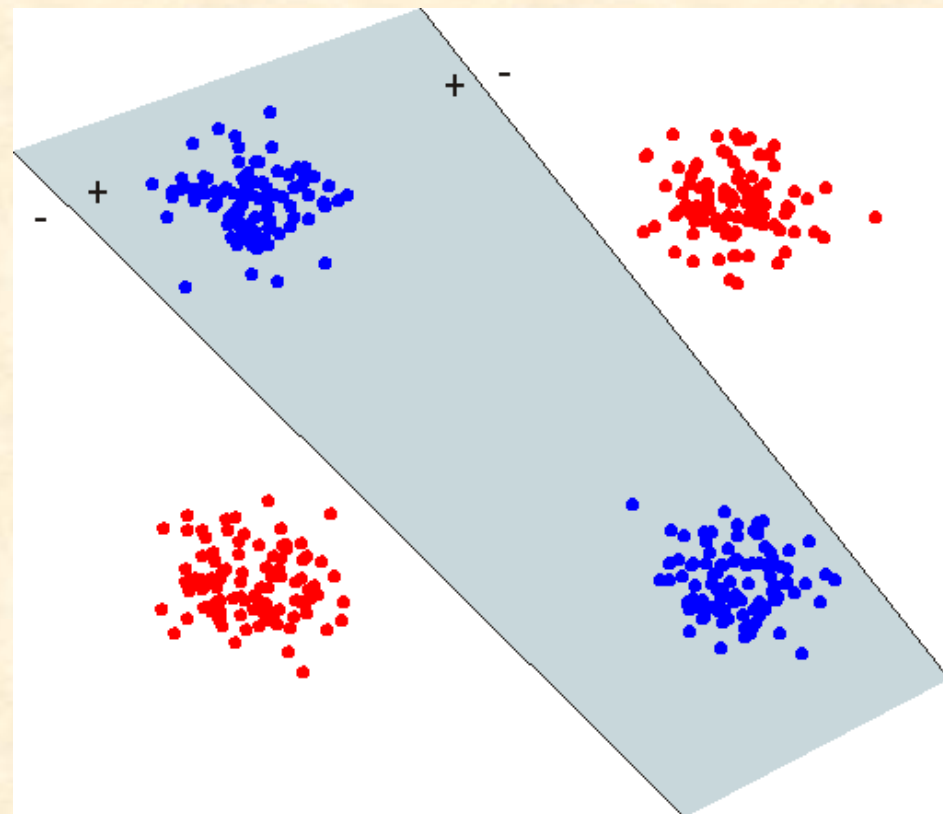

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Μία μη γραμμική επιφάνεια

Συνδυασμός περισσότερων της μίας επιφανειών

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΑΠΟΦΑΣΗΣ

Ερώτηση: Με ποιο τρόπο **εισάγεται** η **μη γραμμικότητα**;

Απάντηση: Μέσω της **γραμμικότητας**.

1ο σενάριο (π.χ., **μηχανές διανυσματικής στήριξης** – SVMs)

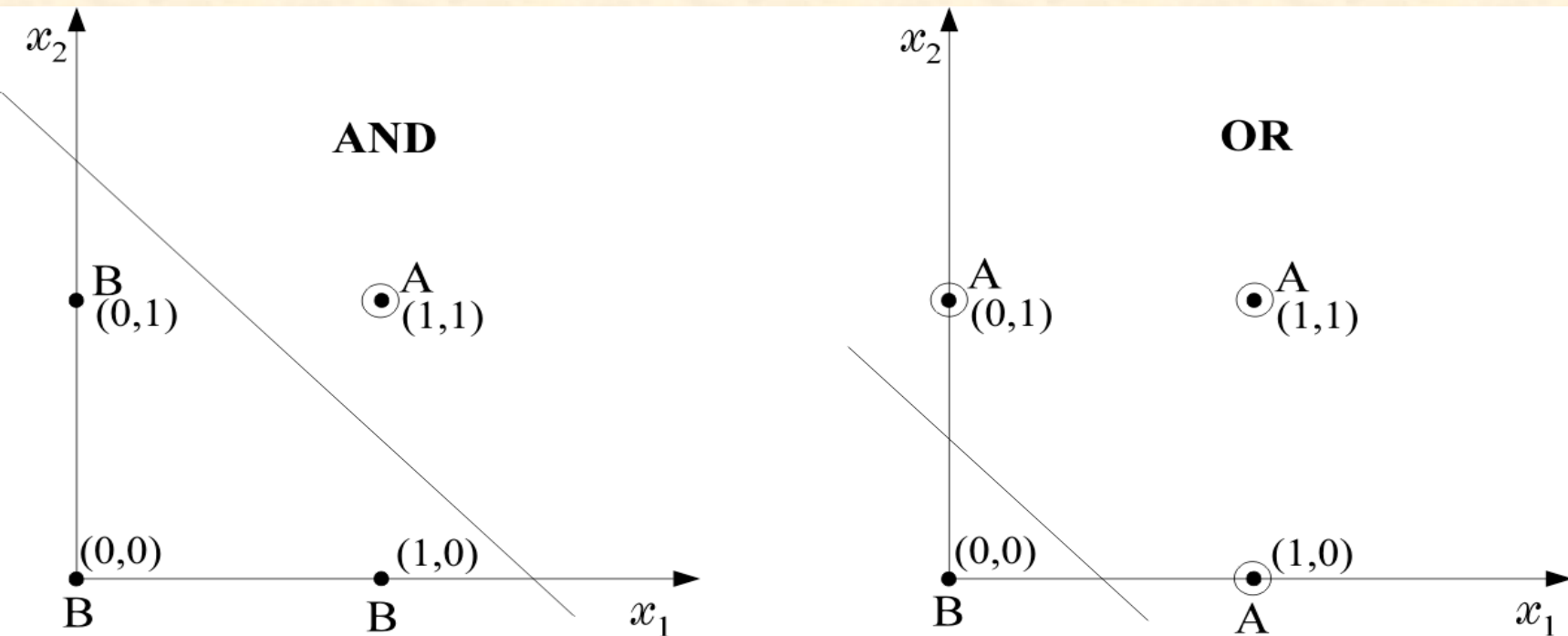
- **Απεικόνισε** τον χώρο των δεδομένων σε **ένα χώρο μεγαλύτερης διάστασης** όπου αυτά είναι πιο πιθανό να είναι (σχεδόν) γραμμικώς διαχωρίσιμα.
- **Λύσε** ένα **γραμμικό πρόβλημα** στο χώρο μεγαλύτερης διάστασης.

2ο σενάριο (π.χ., **νευρωνικά δίκτυα**)

- Μέσω της κατάλληλης εισαγωγής υπερεπιπέδων **απεικόνισε διαδοχικά τον αρχικό χώρο** σε **άλλους χώρους** όπου το πρόβλημα θα γίνεται όλο και «περισσότερο γραμμικώς διαχωρίσιμο».
- **Λύσε** το **γραμμικό πρόβλημα** στον τελευταίο από τους παραπάνω χώρους.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

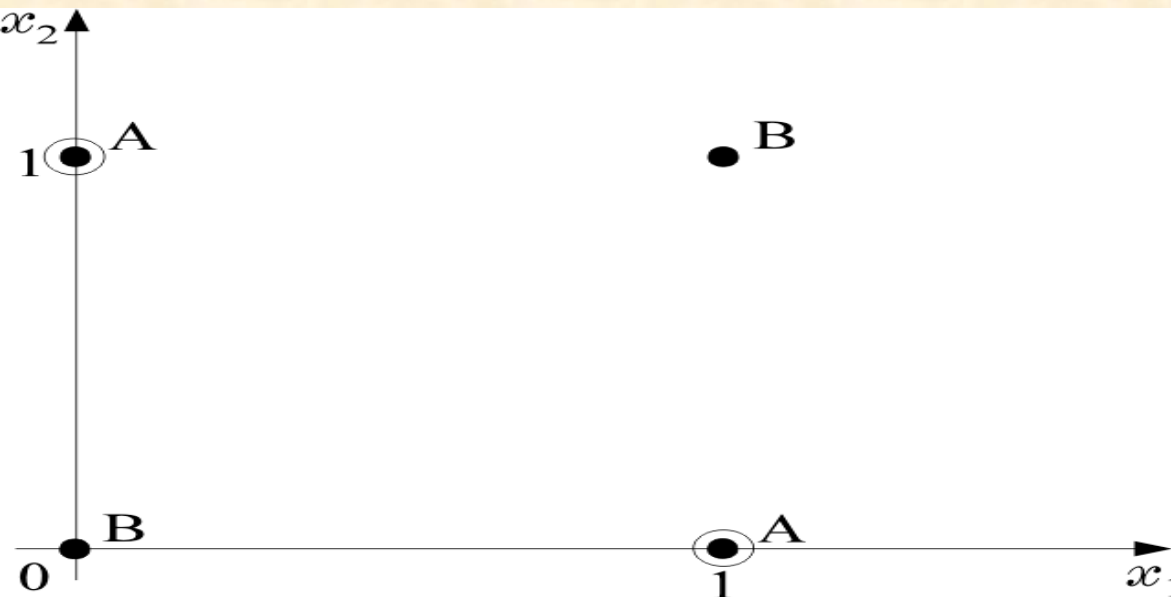
Τα προβλήματα **AND** και **OR** είναι γραμμικώς διαχωρίσιμα.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Το πρόβλημα exclusive OR (**XOR**)

x_1	x_2	XOR	Class
0	0	0	B
0	1	1	A
1	0	1	A
1	1	0	B

Δεν υπάρχει καμία γραμμή (υπερεπίπεδο) που **διαχωρίζει** την κλάση **A** από την κλάση **B**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Διατύπωση προβλήματος: Έστω ένα μη γραμμικώς διαχωρίσιμο πρόβλημα ταξινόμησης στο χώρο R^l . Υπάρχουν k συναρτήσεις $f_i(\cdot)$ μέσω των οποίων ο αρχικός χώρος μπορεί να απεικονιστεί σε ένα νέο k -διάστατο χώρο, όπου το πρόβλημα να είναι γραμμικώς διαχωρίσιμο;

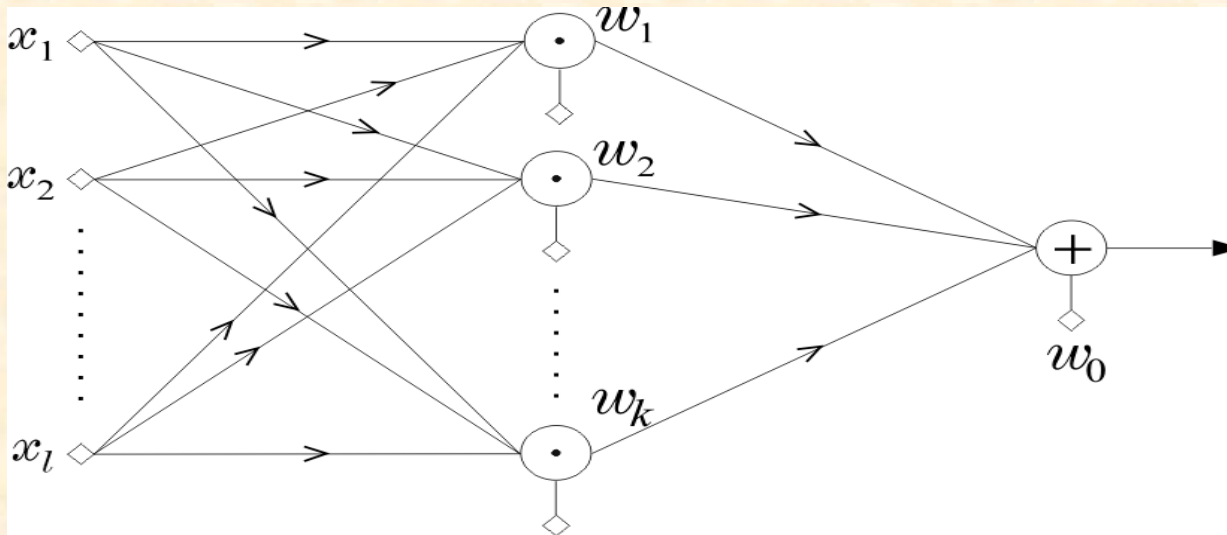
$$\underline{x} \rightarrow \underline{y} = \begin{bmatrix} f_1(\underline{x}) \\ \dots \\ f_k(\underline{x}) \end{bmatrix}$$

Αν συμβαίνει αυτό, η μη γραμμική επιφάνεια-σύνορο στον αρχικό χώρο ($\mathbf{x}$) μπορεί να γραφεί ως γραμμική στο μετασχηματισμένο χώρο ($\mathbf{y}$).

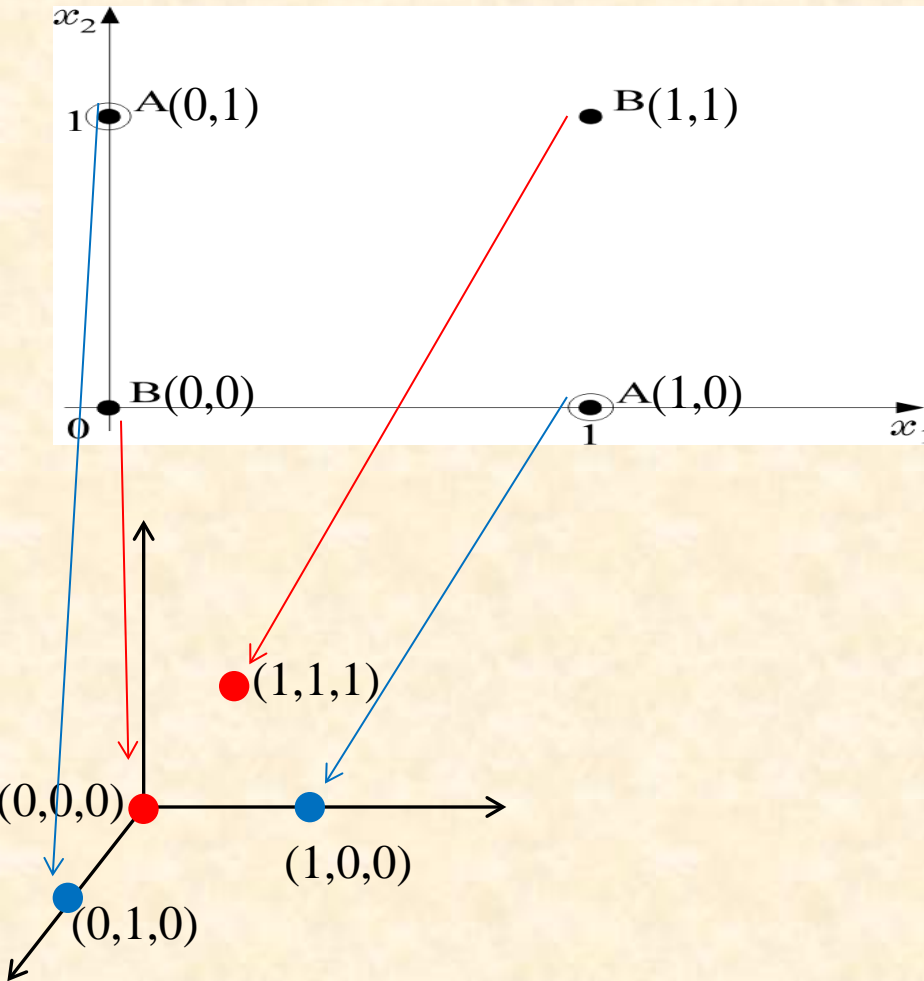
$$g(\underline{x}) \cong w_0 + \sum_{i=1}^k w_i f_i(\underline{x}) \quad (><) \quad 0$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

ΣΗΜ.: Σχηματικά η παραπάνω απεικόνιση $\mathbf{x} \rightarrow \mathbf{y}$ φαίνεται στο παρακάτω **διάγραμμα**, που περιλαμβάνει δύο επίπεδα επεξεργασίας. Στο πρώτο επιτυγχάνεται η απεικόνιση του αρχικού χώρου σε ένα νέο χώρο (κάθε κόμβος αντιστοιχεί σε μια συνάρτηση $f_i(\cdot)$). Το δεύτερο αντιστοιχεί σε ένα γραμμικό ταξινομητή.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Έστω ο μετασχηματισμός

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} x_1^2 \\ x_2^2 \\ \sqrt{2}x_1x_2 \end{bmatrix}$$

Στο νέο χώρο η διαδικασία ταξινόμησης γίνεται γραμμική

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Παράδειγμα 1: Έστω

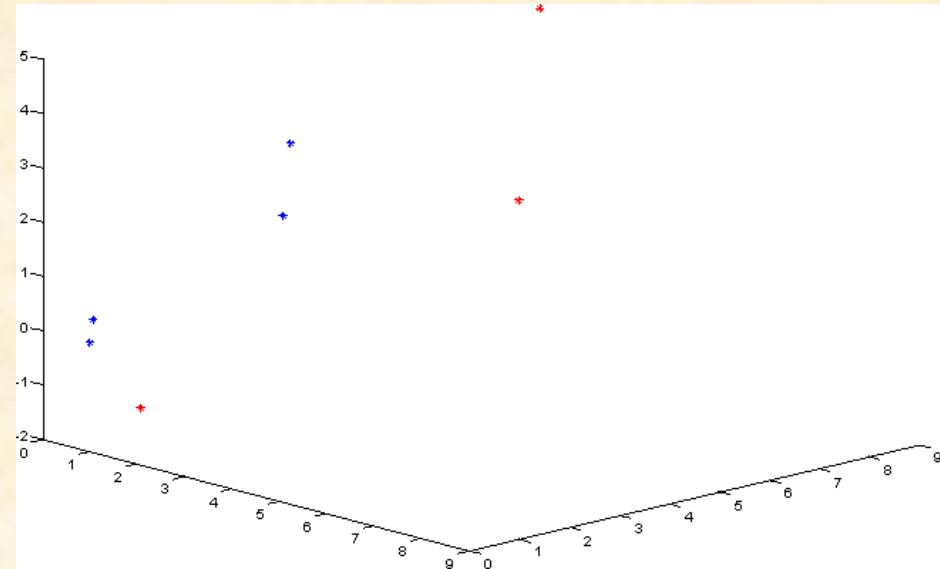
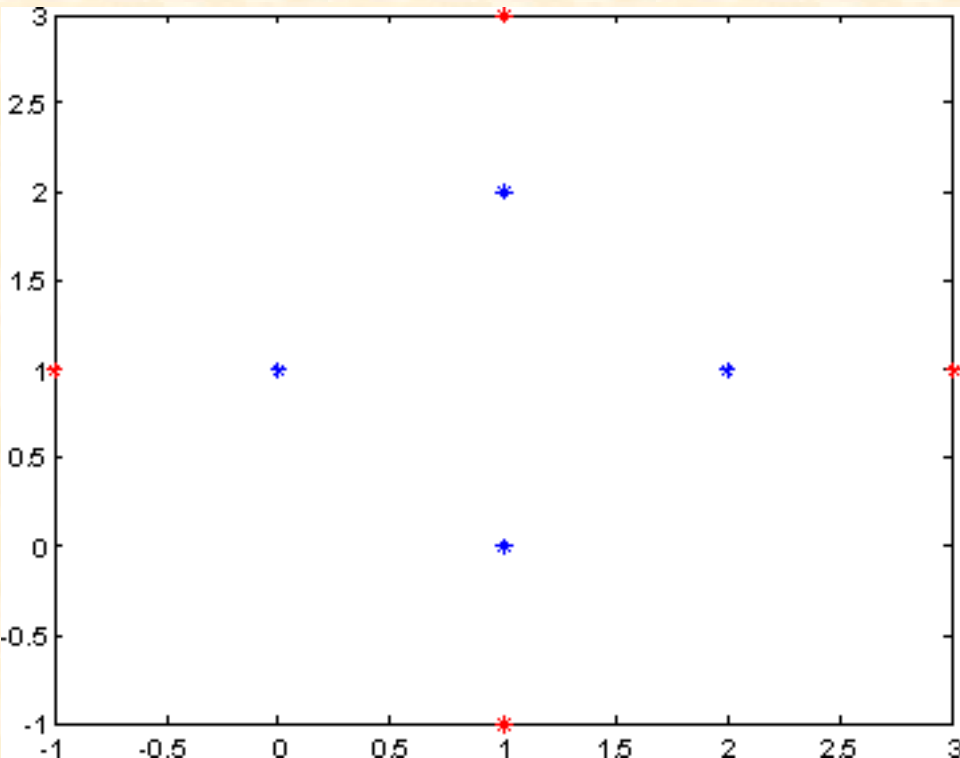
$\mathbf{x}_1=(2,1)$, $\mathbf{x}_2=(1,2)$, $\mathbf{x}_3=(0,1)$, $\mathbf{x}_4=(1,0)$, $\mathbf{x}_5=(3,1)$, $\mathbf{x}_6=(1,3)$, $\mathbf{x}_7=(-1,1)$, $\mathbf{x}_8=(1,-1)$.

Τα πρώτα 4 διανύσματα ανήκουν στην κλάση **+1** ενώ τα υπόλοιπα στην κλάση **-1**.

Έστω ο μετασχηματισμός

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} x_1^2 \\ x_2^2 \\ \sqrt{2}x_1x_2 \end{bmatrix}$$

Στο νέο χώρο η διαδικασία ταξινόμησης γίνεται γραμμική

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Παράδειγμα 2: Έστω

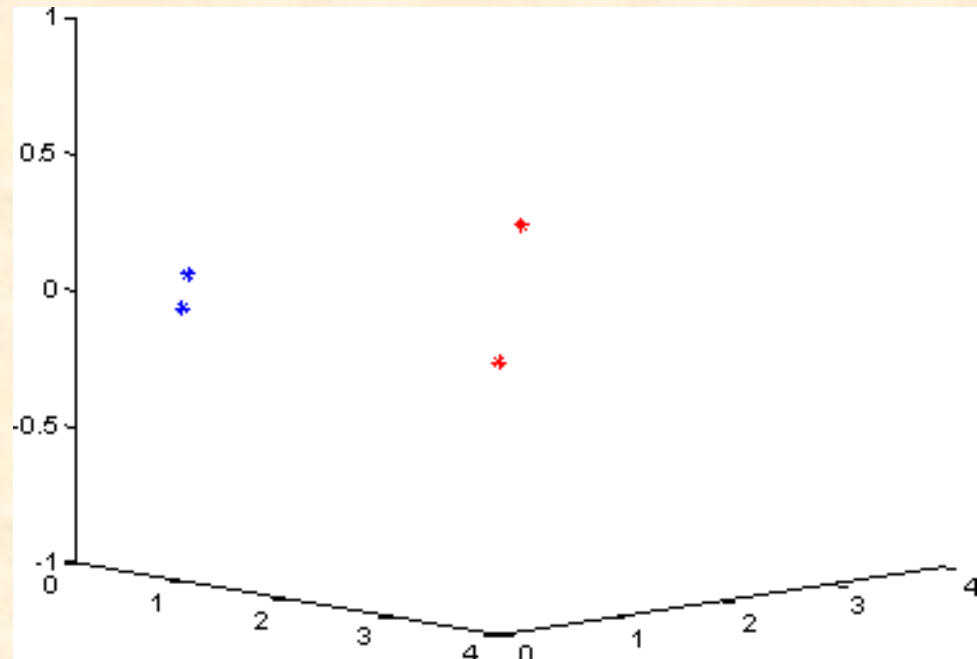
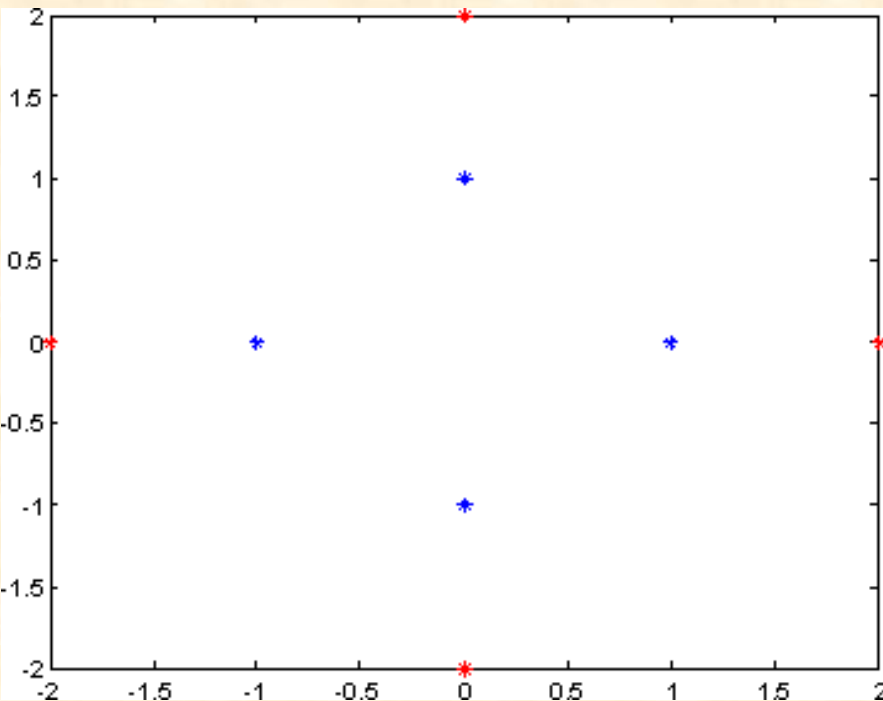
$\mathbf{x}_1=(1,0)$, $\mathbf{x}_2=(0,1)$, $\mathbf{x}_3=(-1,0)$, $\mathbf{x}_4=(0,-1)$, $\mathbf{x}_5=(2,0)$, $\mathbf{x}_6=(0,2)$, $\mathbf{x}_7=(-2,0)$, $\mathbf{x}_8=(0,-2)$.

Τα πρώτα 4 διανύσματα ανήκουν στην κλάση **+1** ενώ τα υπόλοιπα στην κλάση **-1**.

Έστω ο μετασχηματισμός

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} x_1^2 \\ x_2^2 \\ \sqrt{2}x_1x_2 \end{bmatrix}$$

Στο νέο χώρο η διαδικασία ταξινόμησης γίνεται γραμμική

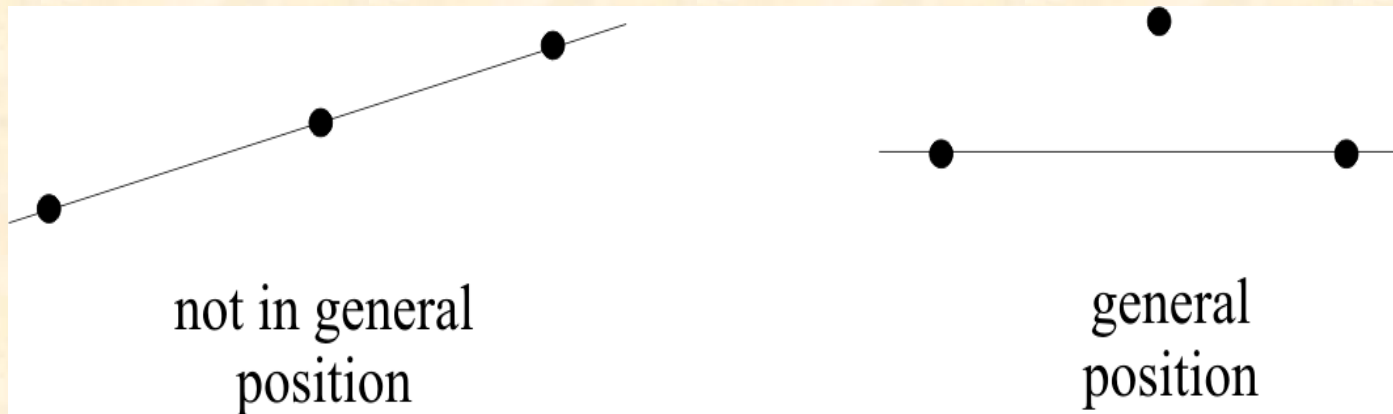

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Χωρητικότητα του l -διάστατου χώρου σε γραμμικές διχοτομήσεις

Έστω N σημεία στον R^l χώρο που υποθέτουμε ότι βρίσκονται σε γενική θέση, δηλαδή:

Καμία ομάδα $l + 1$ τέτοιων σημείων δεν βρίσκεται σε έναν $l - 1$ διάστατο χώρο.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

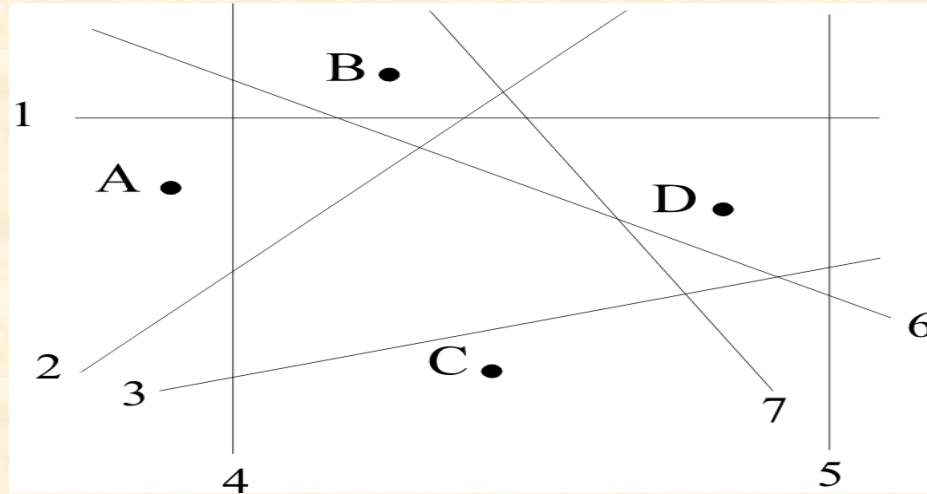
Χωρητικότητα του l -διάστατου χώρου σε γραμμικές διχοτομήσεις

Θεώρημα Cover: Ο αριθμός των ομαδοποιήσεων που μπορούν να υλοποιηθούν από $(l-1)$ -διάστατα **υπερεπίπεδα** προκειμένου να διαχωριστούν N σημεία σε δύο κλάσεις είναι

$$O(N, l) = 2 \sum_{i=0}^l \binom{N-1}{i}, \quad \binom{N-1}{i} = \frac{(N-1)!}{(N-1-i)!i!}$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Παράδειγμα: Για $N=4$, $l=2$, είναι $O(4,2)=14$

Σημείωση: Ο συνολικός αριθμός δυνατών ομαδοποιήσεων είναι $2^4=16$

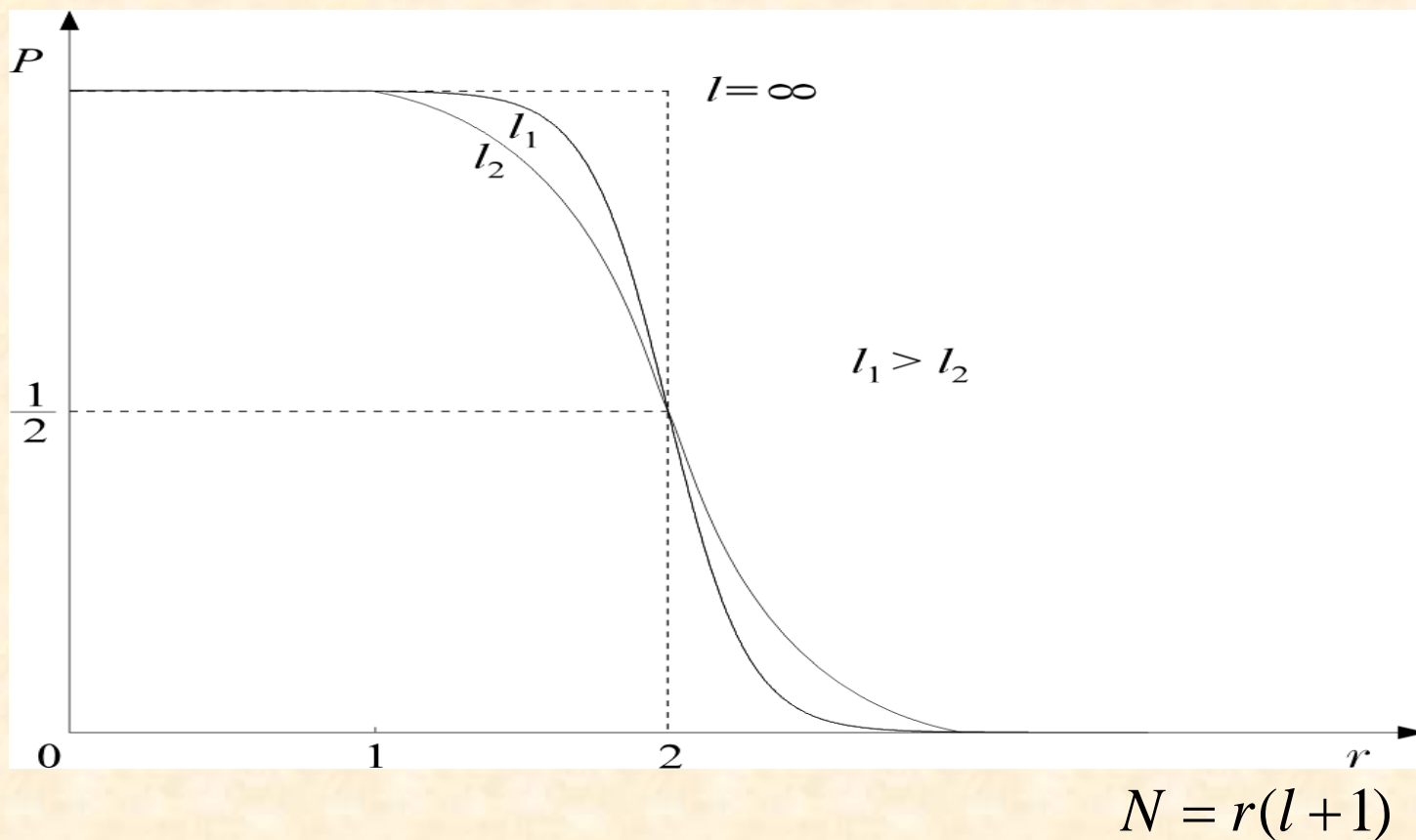
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
A	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
B	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1
C	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	1	1
D	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Χωρητικότητα του l -διάστατου χώρου σε γραμμικές διχοτομήσεις

Η πιθανότητα ομαδοποίησης N σημείων σε δύο γραμμικώς διαχωρίσιμες κλάσεις είναι

$$\frac{O(N, l)}{2^N} = P_N^l$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Χωρητικότητα του l -διάστατου χώρου σε γραμμικές διχοτομήσεις

Έτσι, η πιθανότητα να έχουμε N σημεία σε γραμμικώς διαχωρίσιμες κλάσεις τείνει στο 1, για μεγάλο l , υπό την προϋπόθεση ότι $N < 2(l + 1)$

Συνεπώς, απεικονίζοντας σε χώρο υψηλότερης διάστασης, αυξάνουμε την πιθανότητα γραμμικού διαχωρισμού, υπό την προϋπόθεση ότι ο χώρος δεν παρουσιάζει μεγάλη πυκνότητα σε σημεία δεδομένων.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Ερώτηση: Πώς τα παραπάνω μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην πράξη;

Απάντηση:

Δοθέντος ενός συνόλου $Y = \{(\mathbf{x}_n, d_n), \mathbf{x}_n \in R^l, d_n \in \{-1, 1\} n=1, \dots, N\}$:

Απεικόνισε τα $\mathbf{x}_n$ ως εξής:

$R^l \ni \mathbf{x}_n \rightarrow \varphi(\mathbf{x}_n) \in R^K$, με $K \gg l$

Όσο *μεγαλύτερο* είναι το K , τόσο *μεγαλύτερη* είναι η *πιθανότητα* να καταστεί το πρόβλημα *γραμμικώς διαχωρίσιμο*.

Όρισε $\varphi(\mathbf{x}) = [\varphi_1(\mathbf{x}), \dots, \varphi_K(\mathbf{x})]^T$

Προσδιόρισε το υπερεπίπεδο

(H) : $\mathbf{w}^T \varphi(\mathbf{x}) + w_0 = 0$

που *διαχωρίζει με βέλτιστο τρόπο* τα δεδομένα στο *μετασχηματισμένο χώρο*.

Γενικό σχόλιο:

Στην περίπτωση *προβλημάτων ταξινόμησης*, η *απεικόνιση* σε *χώρους υψηλότερης διάστασης* καθιστά το *πρόβλημα* περισσότερο “*γραμμικώς διαχωρίσιμο*”.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

$$Y = \{(\mathbf{x}_n, d_n), \mathbf{x}_n \in \mathbb{R}^l, d_n \in \{-1, 1\} \ n=1, \dots, N\}$$

Παράδειγμα:

Τα δεδομένα στο **επίπεδο** στο διπλανό σχήμα **δεν** είναι **γραμμικώς διαχωρίσιμα**.

Απεικονίζοντας το επίπεδο στον 3-διάστατο χώρο μέσω του μετασχηματισμού

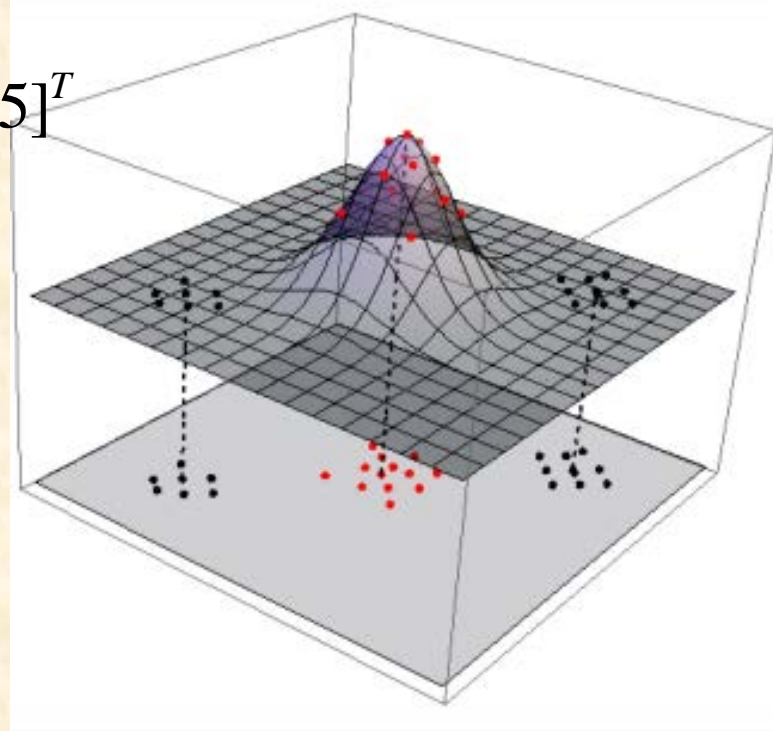
$$[x_1, x_2]^T \xrightarrow{\varphi} [x_1, x_2, 4 \exp(-(x_1^2 + x_2^2)/3) + 5]^T$$

Τα σημεία των δύο κλάσεων στον **3-διάστατο χώρο** είναι **γραμμικώς διαχωρίσιμα**.

ΣΗΜ.: Τα σημεία στον 3-d χώρο βρίσκονται σε παραβολοειδή επιφάνεια (περιγράφεται από δύο ανεξάρτητες παραμέτρους).

Στην πραγματικότητα,

Ενσωματώνουμε μια **l -διάστατη μη γραμμική επιφάνεια** (όπου ανήκουν τα δεδομένα) σε έναν **K -διάστατο χώρο**, ώστε **τα δεδομένα των δύο κλάσεων να καταστούν γραμμικώς διαχωρίσιμα**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μια δημοφιλής επιλογή για τις $\varphi_k(\cdot)$: **πολυωνυμικές συναρτήσεις**, π.χ., για πολυώνυμα τάξεως $r=2$ έχουμε

$$w_0 + \sum_{i=1}^l w_i x_i + \sum_{i=1}^l \sum_{j=1}^l w_{ij} x_i x_j = 0$$

Σχόλια: Ο αριθμός των **ελεύθερων παραμέτρων** K αυξάνει με ταχύ ρυθμό καθώς αυξάνονται τα l και $r \Rightarrow$

Αυξημένες υπολογιστικές απαιτήσεις για τον **υπολογισμό** του $\theta^T \varphi(x)$.

- ❖ Μια **καλή προσέγγιση** μπορεί να απαιτεί **αυξημένη τάξη πολυωνύμου** r ($\Rightarrow$ **αυξημένο** K).
- ❖ Άλλες δημοφιλείς **επιλογές** για τις $\varphi(\cdot)$, είναι οι **τριγωνομετρικές συναρτήσεις**, τα **splines** και οι **συναρτήσεις ακτινικής βάσης**.
- ❖ Τα **γενικευμένα γραμμικά μοντέλα** είναι **γραμμικά** ως προς τις **ελεύθερες παραμέτρους**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Ας θυμηθούμε ότι η πιθανότητα να έχουμε γραμμικώς διαχωρίσιμες κλάσεις αυξάνει καθώς αυξάνει και η διάσταση των χώρου χαρακτηριστικών. Έστω η απεικόνιση:

$$x \in R^l \rightarrow y \in R^k, \quad k > l$$

Τότε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε SVM στο χώρο R^k .

Υπενθυμίζουμε ότι το **δυϊκό πρόβλημα που θα λύσουμε** θα είναι το

$$\underset{\lambda \geq 0}{\text{maximize}} \left(\sum_{i=1}^N \lambda_i - \frac{1}{2} \sum_{i,j} \lambda_i \lambda_j d_i d_j y_i^T y_j \right)$$

ΟΠΟΥ $y_i \in R^k$

Ο ταξινομητής στο μετασχηματισμένο χώρο ($\underline{y}$) εκφράζεται ως

$$g(\underline{y}) = w^T \underline{y} + w_0 = \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i y_i^T \underline{y}$$

ΟΠΟΥ $x \rightarrow y \in R^k$

Έτσι, εμπλέκονται εσωτερικά γινόμενα σε ένα χώρο υψηλής διάστασης → **υψηλή υπολογιστική πολυπλοκότητα.**

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

- Κάτι έξυπνο: Υπολόγισε τα εσωτερικά γινόμενα στον χώρο **υψηλής** διάστασης σαν συνάρτηση των εσωτερικών γινομένων στο χώρο **χαμηλής** διάστασης!!!
- Είναι αυτό ΔΥΝΑΤΟΝ;; Ναι. Να ένα παράδειγμα

$$\text{Εστω } x = [x_1, x_2]^T \in R^2$$

$$\text{Εστω } x \rightarrow y = \begin{bmatrix} x_1^2 \\ \sqrt{2}x_1x_2 \\ x_2^2 \end{bmatrix} \in R^3$$

Τότε είναι εύκολο να δείξουμε ότι

$$y_i^T y_j = (x_i^T x_j)^2$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

➤ **Θεώρημα του Mercer:** Έστω $\mathbf{x} \in R^l$ και μια απεικόνιση f

$$\mathbf{x} \rightarrow f(\mathbf{x}) \in H,$$

όπου H είναι ένας **χώρος Hilbert**⁽¹⁾. Για την πράξη του εσωτερικού γινομένου στο χώρο H , που συμβολίζεται με $\langle \cdot, \cdot \rangle$, ισχύει

$$\langle f(\mathbf{x}), f(\mathbf{z}) \rangle = K(\mathbf{x}, \mathbf{z}),$$

όπου $K(\mathbf{x}, \mathbf{z})$, μία συνεχής **συμμετρική** συνάρτηση (**πυρήνας** – **kernel**) που ικανοποιεί τη συνθήκη

$$\int_C \int_C K(\mathbf{x}, \mathbf{z}) g(\mathbf{x}) g(\mathbf{z}) d\mathbf{x} d\mathbf{z} \geq 0$$

για κάθε $g(\mathbf{x})$, $\mathbf{x} \in C \subset R^l$ με $\int g^2(\underline{x}) d\underline{x} < +\infty$,

➤ **Αντίστροφα:** Κάθε συνεχής, συμμετρική συνάρτηση $K(\mathbf{x}, \mathbf{z})$ που ικανοποιεί τις παραπάνω συνθήκες, αντιστοιχεί στο εσωτερικό γινόμενο **ΚΑΠΟΙΟΥ** χώρου.

⁽¹⁾ **Χώρος Hilbert:** Πλήρης γραμμικός (**πεπερασμένης** ή **άπειρης διάστασης**) χώρος εξοπλισμένος με μια πράξη εσωτερικού γινομένου. Όταν η διάσταση είναι πεπερασμένη έχουμε έναν Ευκλείδειο χώρο.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Παραδείγματα συναρτήσεων πυρήνων

Συναρτήσεις ακτινωτής βάσης (Radial basis functions) (για κατάλληλες τιμές του σ)

$$K(\underline{x}, \underline{z}) = \exp\left(-\frac{\|\underline{x} - \underline{z}\|^2}{\sigma^2}\right)$$

Πολυωνυμικές συναρτήσεις (Polynomial functions) (για κατάλληλες τιμές του q)

$$K(\underline{x}, \underline{z}) = (\underline{x}^T \underline{z} + 1)^q, \quad q > 0$$

Συνάρτηση υπερβολικής εφαπτομένης (Hyperbolic tangent functions) (για κατάλληλες τιμές των β και γ)

$$K(\underline{x}, \underline{z}) = \tanh(\beta \underline{x}^T \underline{z} + \gamma)$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Μια σημαντική παρατήρηση: Στο παρόν πλαίσιο, υπονοείται μια μη γραμμική απεικόνιση

$$f: \mathbf{x} \in R^l \rightarrow \mathbf{y} \in R^k$$

η οποία, ωστόσο, είναι **άγνωστη**. Έτσι, για δεδομένο διάνυσμα $\mathbf{x}$, **δεν είναι γνωστή** η εικόνα του $\mathbf{y}=f(\mathbf{x})$ στο μετασχηματισμένο χώρο (με άλλα λόγια, ο μετασχηματισμένος χώρος δεν μας είναι ρητά γνωστός).

Αυτό που μας είναι **γνωστό** είναι η συνάρτηση $K(.,.)$ (η οποία καλείται **συνάρτηση πυρήνα – kernel function**) η οποία εκφράζει το εσωτερικό γινόμενο δύο διανυσμάτων στο μετασχηματισμένο (υψηλής διάστασης) χώρο, σε συνάρτηση με το αντίστοιχο εσωτερικό γινόμενο στον αρχικό χώρο, δηλ.,

$$\mathbf{y}_i^T \mathbf{y}_j = K(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)$$

Μ' άλλα λόγια, για δύο δεδομένα διανύσματα, μας είναι γνωστό **το εσωτερικό γινόμενό τους στο μετασχηματισμένο χώρο**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Τα βήματα για τη λύση του SVM προβλήματος

- Βήμα 1: **Επέλεξε κατάλληλη συνάρτηση πυρήνα**. Αυτό υπονοεί απεικόνιση σε έναν (άγνωστο) χώρο υψηλότερης διάστασης.

- Βήμα 2:
$$\max_{\lambda} \left(\sum_i \lambda_i - \frac{1}{2} \sum_{i,j} \lambda_i \lambda_j d_i d_j K(x_i, x_j) \right)$$
 subject to: $0 \leq \lambda_i \leq C, i = 1, 2, \dots, N$
$$\sum_i \lambda_i d_i = 0$$

Αυτό καταλήγει σε έναν **υπονοούμενο** συνδυασμό

$$w = \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i f(x_i)$$

- Βήμα 3: **Καταχώρησε** ένα δεδομένο x στην κλάση **+1** (**-1**), ανάλογα με το αν

$$g(x) = \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i K(x_i, x) + w_0 > (<) 0$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Η λογική πίσω από το βήμα 3:

- Έστω $\mathbf{x}$ δεδομένο διάνυσμα και $\mathbf{y}=f(\mathbf{x})$ η εικόνα του στο μετασχηματισμένο χώρο.
- Προκειμένου να ταξινομήσουμε το $\mathbf{x}$ σε μία από τις κλάσεις $+1$ ή -1 , πρέπει να ελέγξουμε αν η ποσότητα

$$\mathbf{w}^T \mathbf{y} + w_0$$

είναι **θετική** ή **αρνητική**.

- Ωστόσο, αφού η απεικόνιση $f(\cdot)$ είναι άγνωστη, δεν γνωρίζουμε ούτε το $\mathbf{y}$ ούτε τα $\mathbf{y}_i=f(\mathbf{x}_i)$ που εμπλέκονται στον τύπο του $\mathbf{w}$ (που επαναλαμβάνεται παρακάτω).

$$\mathbf{w} = \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i f(\mathbf{x}_i)$$

- Παρ' όλες τις παραπάνω δυσχέρειες, η ποσότητα $\mathbf{w}^T \mathbf{y} + w_0$ μπορεί να υπολογιστεί ως

εξής

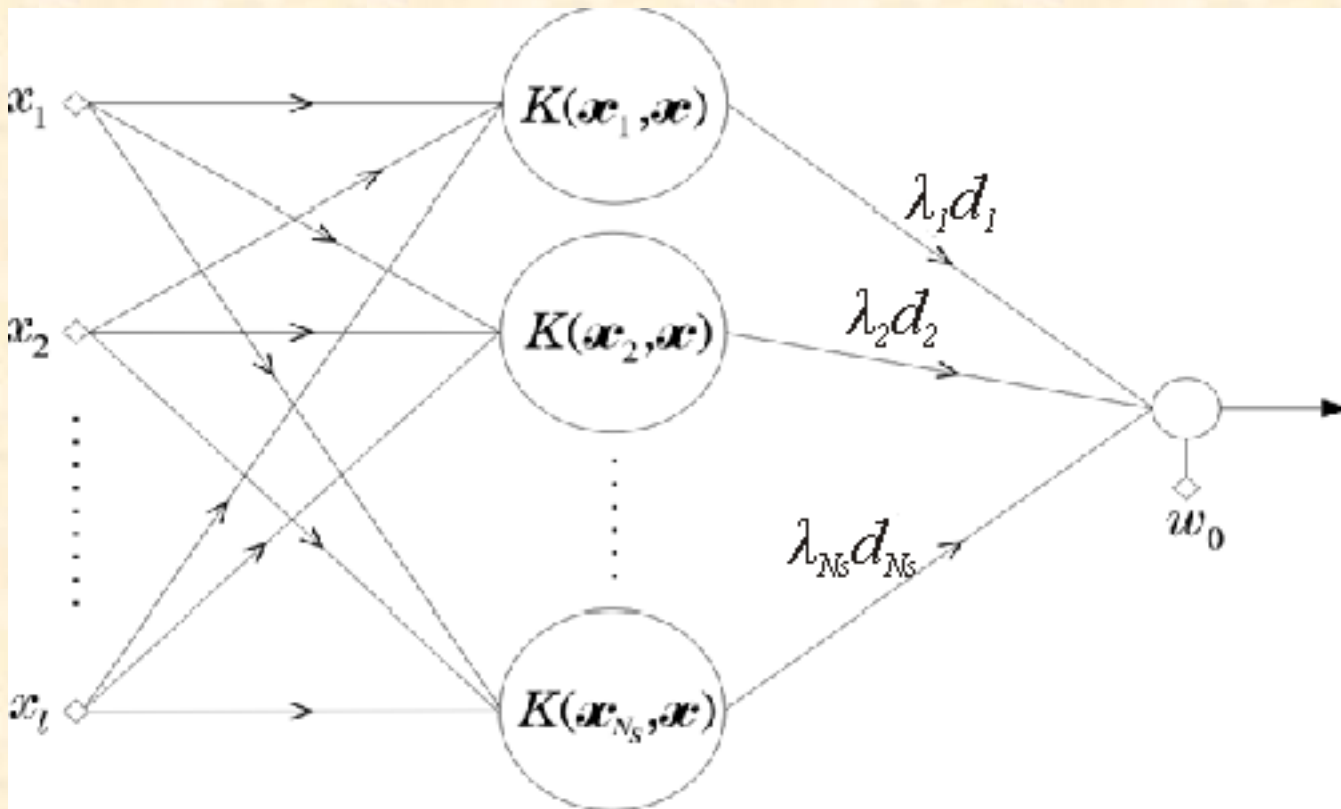
$$\begin{aligned} \mathbf{w}^T \mathbf{y} + w_0 &= \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i \mathbf{y}_i^T \mathbf{y} + w_0 = \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i f(\mathbf{x}_i)^T f(\mathbf{x}) + w_0 = \\ &= \sum_{i=1}^{N_s} \lambda_i d_i K(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}) + w_0 \end{aligned}$$

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

Η αρχιτεκτονική SVM

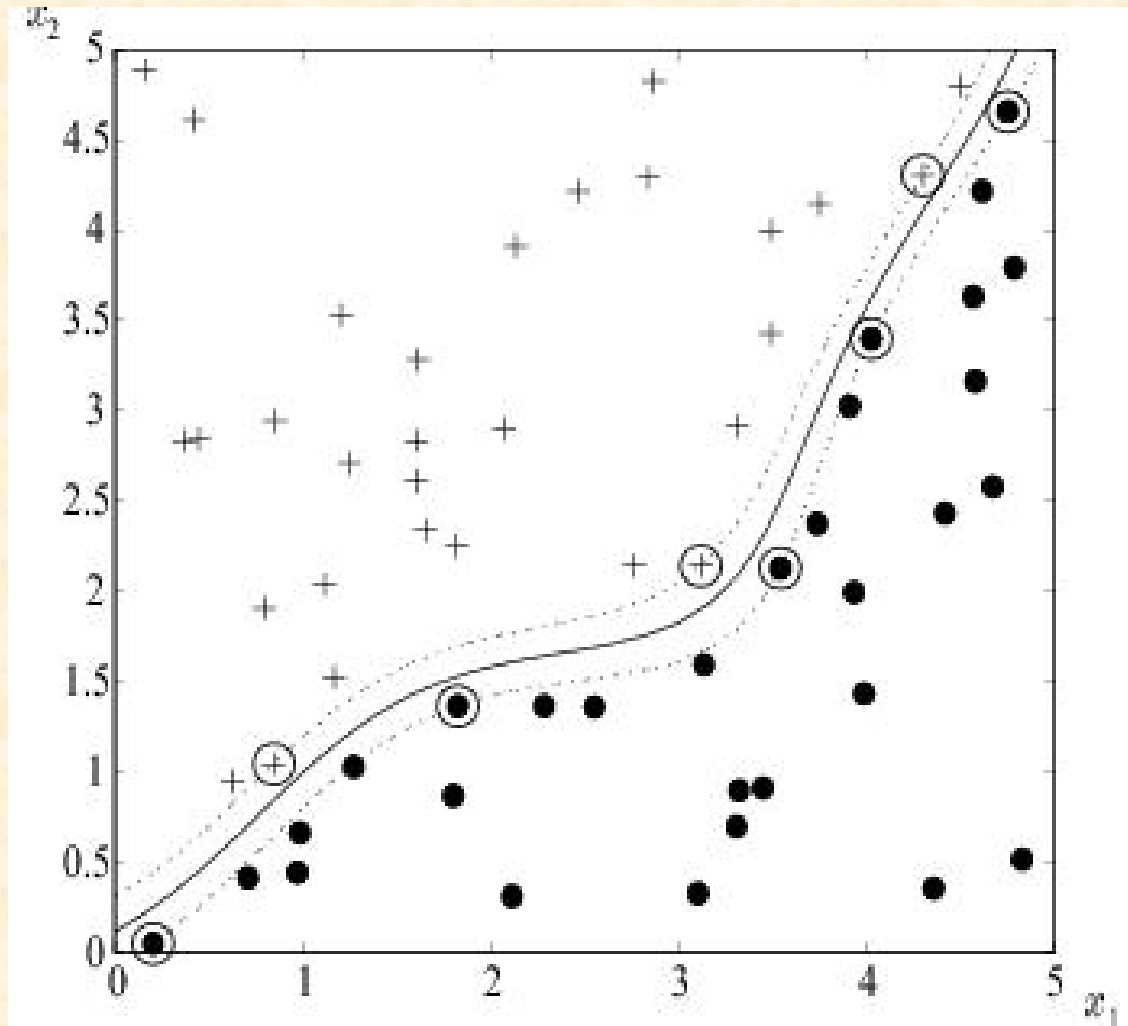

ΣΗΜ.: Οι μη γραμμικές SVM μπορεί να θεωρηθούν ως γενικευμένοι γραμμικοί ταξινομητές.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΟΙ ΓΡΑΜ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ

Μηχανές διανυσματικής στήριξης (SVM): Η μη γραμμική περίπτωση

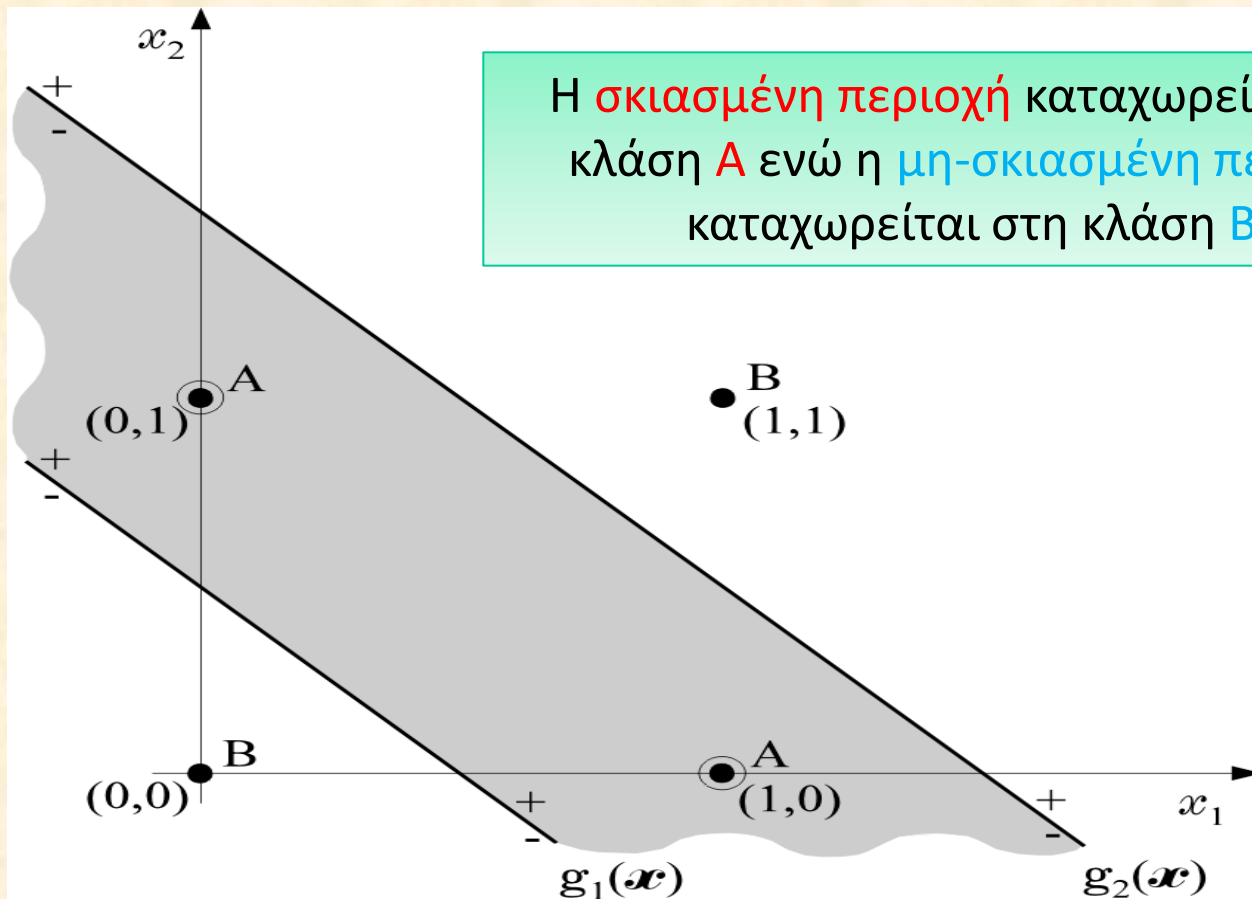
Παράδειγμα

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Η δομή δικτύου Perceptron δύο επιπέδων

Για το πρόβλημα **XOR**, σχεδίασε **δύο**, αντί για μία γραμμές.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Η δομή δικτύου Perceptron δύο επιπέδων

Έστω ότι το $\mathbf{x}=[x_1, x_2]^T$ απεικονίζεται στο διάνυσμα $\mathbf{y}=[y_1, y_2]^T$, όπου το y_i ισούται με 1(0), αν το $\mathbf{x}$ ανήκει στη θετική (αρνητική) πλευρά της i -στής γραμμής, $i=1,2$. Τότε

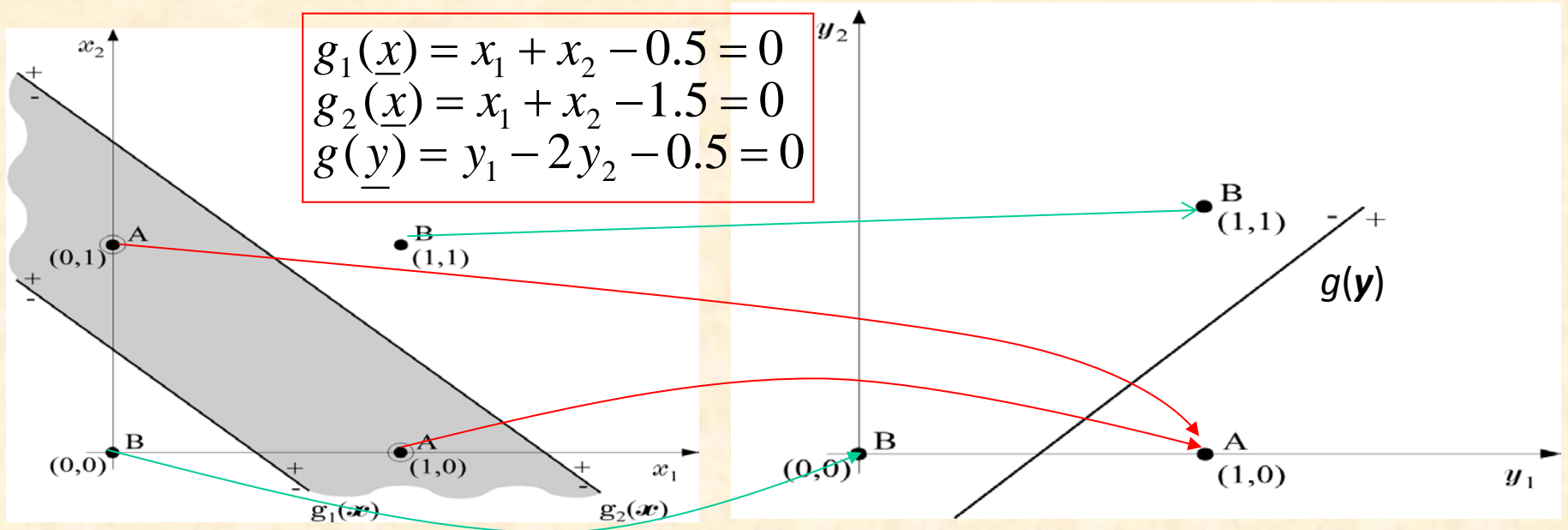
Απεικόνιση				Διαχωρισμός
x_1	x_2	y_1	y_2	
0	0	0(-)	0(-)	B(0)
0	1	1(+)	0(-)	A(1)
1	0	1(+)	0(-)	A(1)
1	1	1(+)	1(+)	B(0)

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Η δομή δικτύου Perceptron δύο επιπέδων

Έστω ότι το $\underline{x}=[x_1, x_2]^T$ απεικονίζεται στο διάνυσμα $\underline{y}=[y_1, y_2]^T$, όπου το y_i ισούται με $1(0)$, αν το $\underline{x}$ ανήκει στη **θετική** (**αρνητική**) πλευρά της i -στής γραμμής, $i=1,2$. Τότε,

- κάθε σημείο της **σκιασμένης περιοχής** απεικονίζεται στο σημείο **(1,0)** στο νέο χώρο
- κάθε σημείο της **μη σκιασμένης περιοχής** απεικονίζεται είτε στο **(0,0)** είτε στο **(1,1)**.

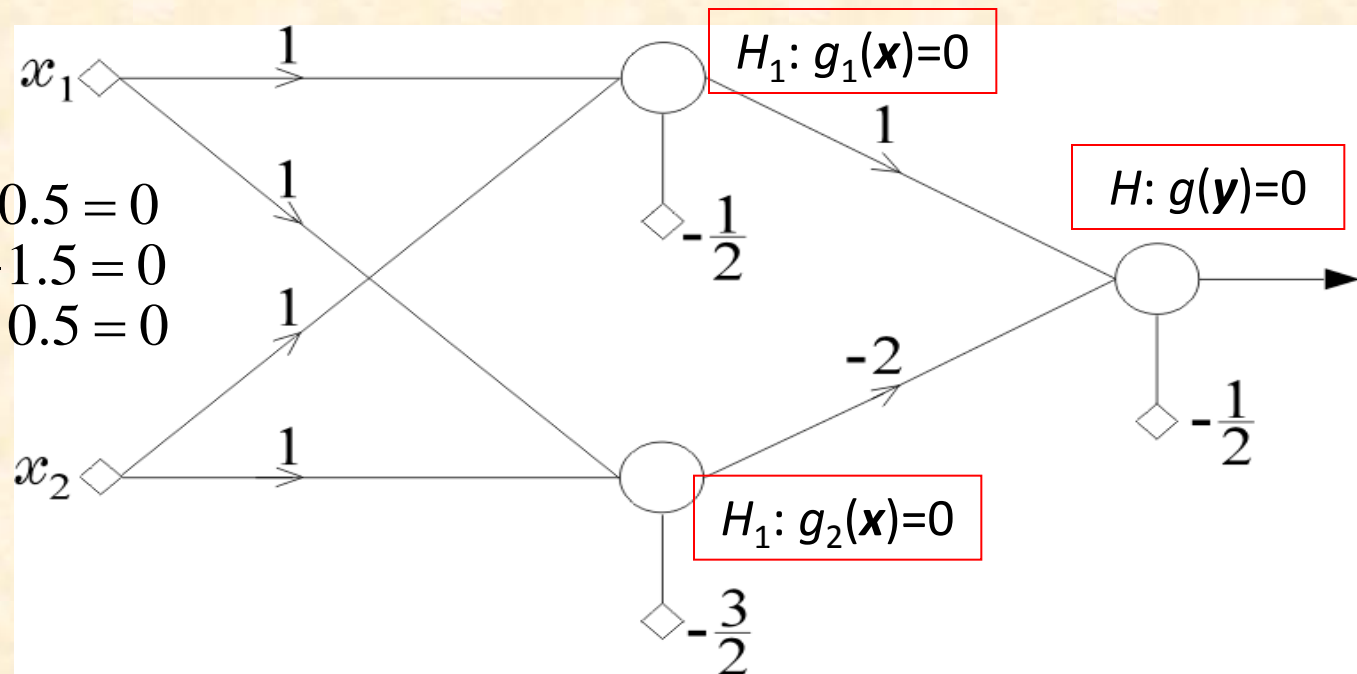
ΣΗΜ.: Το πρόβλημα γίνεται **γραμμικώς διαχωρίσιμο** στο **μετασχηματισμένο χώρο**.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Η δομή δικτύου Perceptron δύο επιπέδων - Υλοποίηση

- Τοποθέτησε δύο νευρώνες (perceptrons) στο ίδιο (πρώτο) επίπεδο. Ο πρώτος (δεύτερος) υλοποιεί το διαχωρισμό που ορίζεται από τη γραμμή $g_1(\mathbf{x})=0$ ($g_2(\mathbf{x})=0$).
- Τοποθέτησε έναν επιπλέον νευρώνα στο δεύτερο επίπεδο, που παίρνει σαν είσοδο τις εξόδους των προηγούμενων δύο νευρώνων και υλοποιεί την ταξινόμηση στο μετασχηματισμένο χώρο.

$$H_1 : g_1(\underline{x}) = x_1 + x_2 - 0.5 = 0$$
$$H_2 : g_2(\underline{x}) = x_1 + x_2 - 1.5 = 0$$
$$H : g(\underline{y}) = y_1 - 2y_2 - 0.5 = 0$$

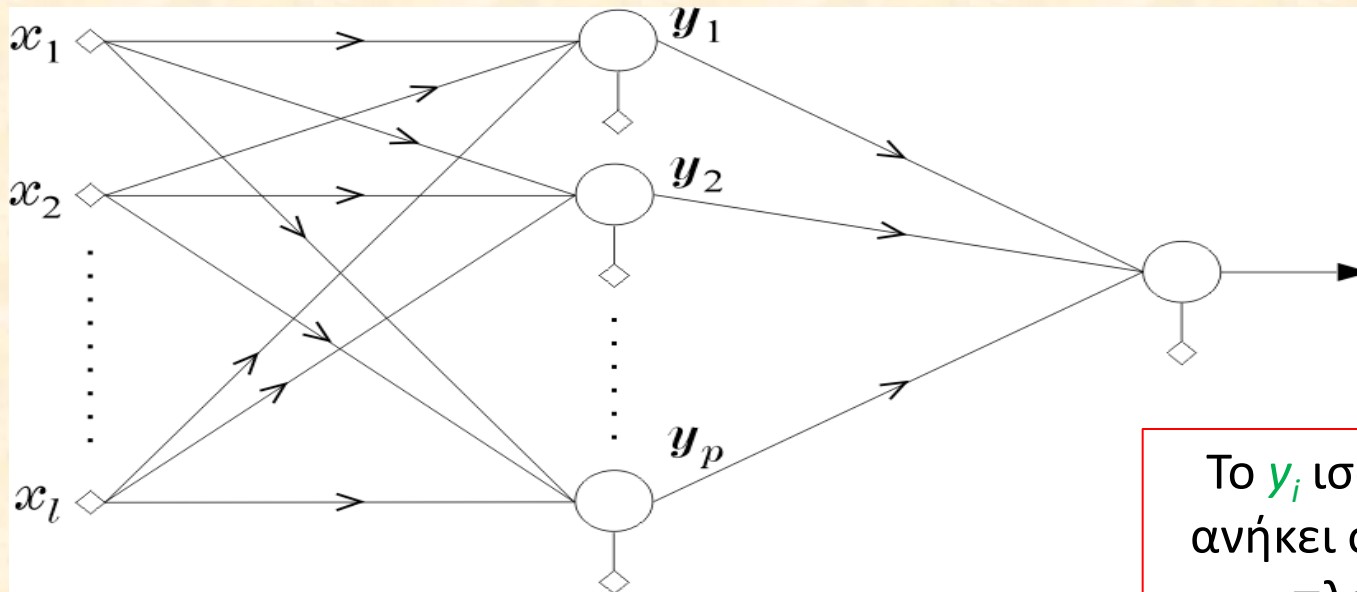

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δυνατότητες ταξινόμησης των δικτύων perceptrons δύο επιπέδων

- Στην περίπτωση το προβλήματος **XOR**, οι νευρώνες του πρώτου επιπέδου απεικονίζουν τα διανύσματα εισόδου ($\mathbf{x}$) στις κορυφές του κύβου με πλευρά ίση με 1, δηλ., στις (0, 0), (0, 1), (1, 0), (1, 1).
- Στη γενικότερη περίπτωση όπου $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^l$ και χρησιμοποιούνται p (πρώτου επιπέδου) νευρώνες, η απεικόνιση γίνεται στις κορυφές του H_p υπερκύβου, δηλ.,

$$\mathbf{x} \rightarrow \mathbf{y} = [y_1, \dots, y_p]^T, \quad y_i \in \{0, 1\} \quad i = 1, 2, \dots, p$$

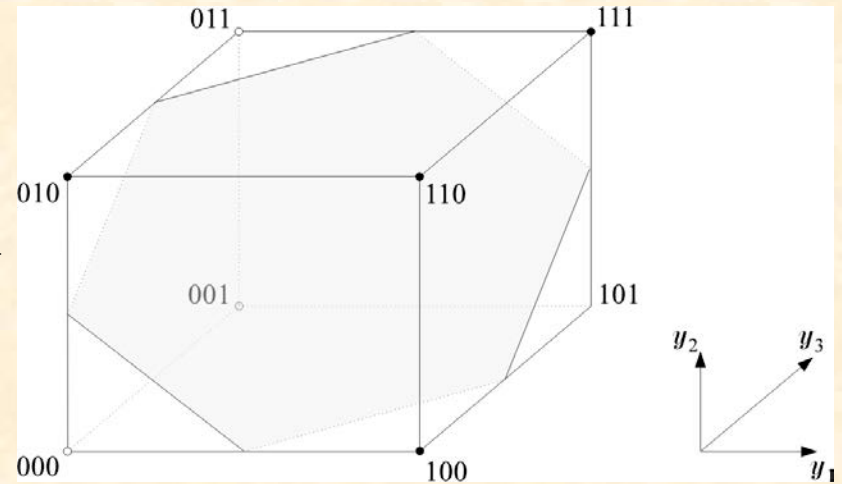
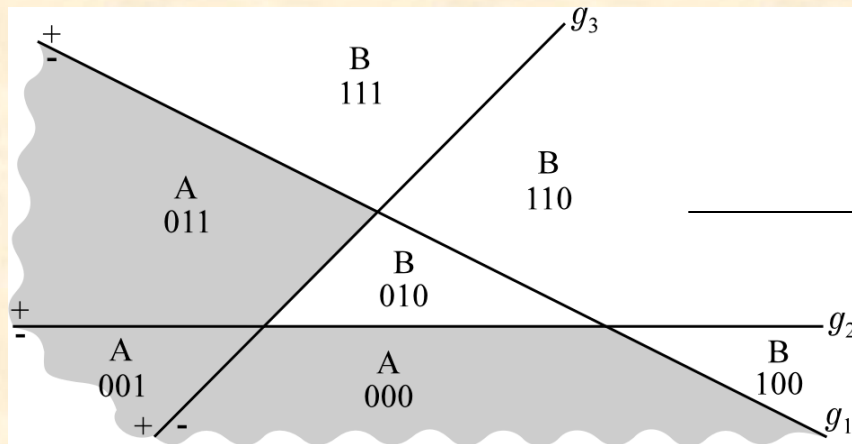
Το y_i ισούται με 1(0) αν το $\mathbf{x}$ ανήκει στη θετική (αρνητική) πλευρά του $g_i(\mathbf{x})=0$.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δυνατότητες ταξινόμησης των δικτύων perceptrons δύο επιπέδων

➤ Τεμνόμενα **υπερεπίπεδα** στο χώρο που αντιστοιχούν στους p νευρώνες του πρώτου επιπέδου, ορίζουν **περιοχές** με την ακόλουθη ιδιότητα:

“**ΟΛΑ** τα σημεία μιας περιοχής έχουν την **ίδια σχετική θέση** ως προς τα p υπερεπίπεδα. Επομένως, **απεικονίζονται στην ίδια κορυφή του H_p υπερκύβου.**”

Παράδειγμα: Η κορυφή **001** αντιστοιχεί στην περιοχή που βρίσκεται στην (-) πλευρά της $g_1(\underline{x})=0$, στην (-) πλευρά της $g_2(\underline{x})=0$, στη (+) πλευρά της $g_3(\underline{x})=0$.

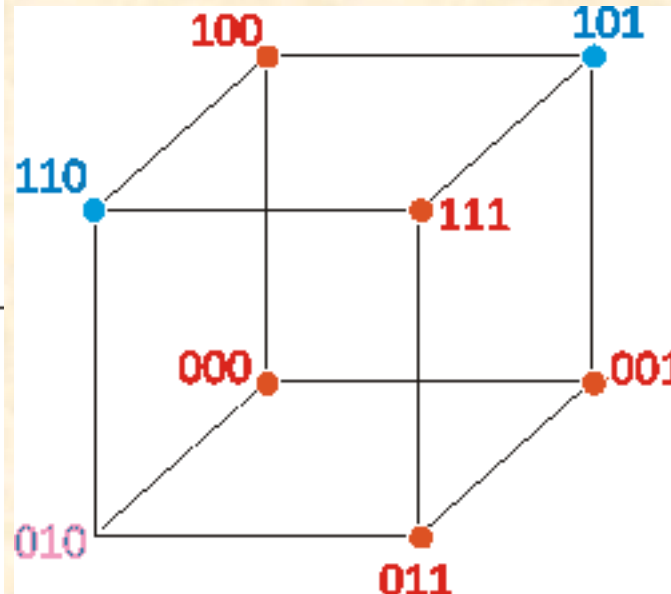
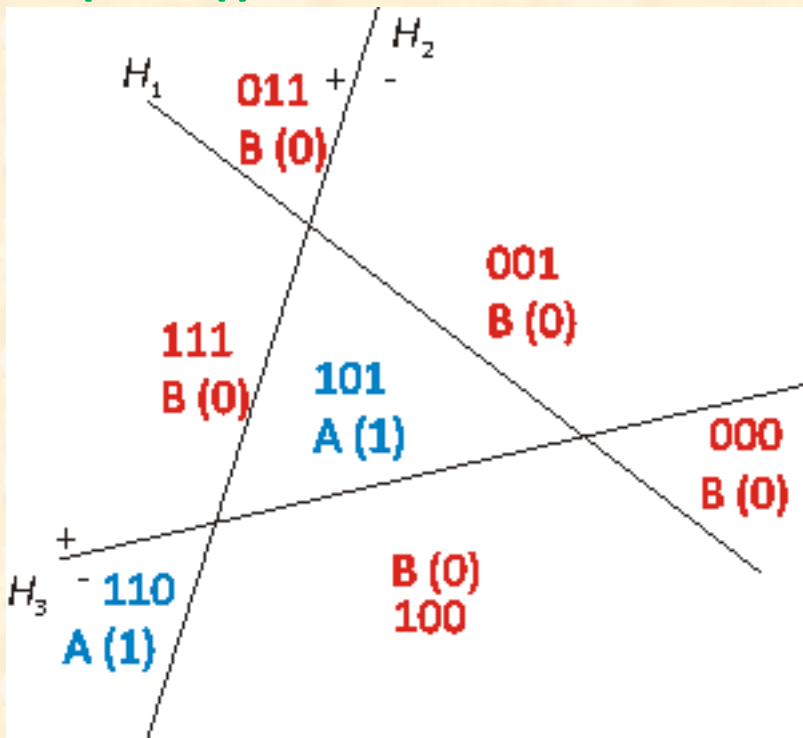

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δυνατότητες ταξινόμησης των δικτύων perceptrons δύο επιπέδων

- Ο νευρώνας εξόδου αντιστοιχεί σε ένα υπερεπίπεδο στο μετασχηματισμένο χώρο το οποίο χωρίζει κάποιες κορυφές του H_p υπερκύβου από τις υπόλοιπες. Συνεπώς, ένα perceptron δύο επιπέδων έχει τη δυνατότητα να διαχωρίσει **κλάσεις που αποτελούνται από ενώσεις πολυεδρικών περιοχών**.
- Αλλά **ΌΧΙ ΟΠΟΙΕΣΔΗΠΟΤΕ** ενώσεις. Αυτό εξαρτάται από τη σχετική θέση των αντίστοιχων κορυφών του υπερκύβου.

Παράδειγμα:

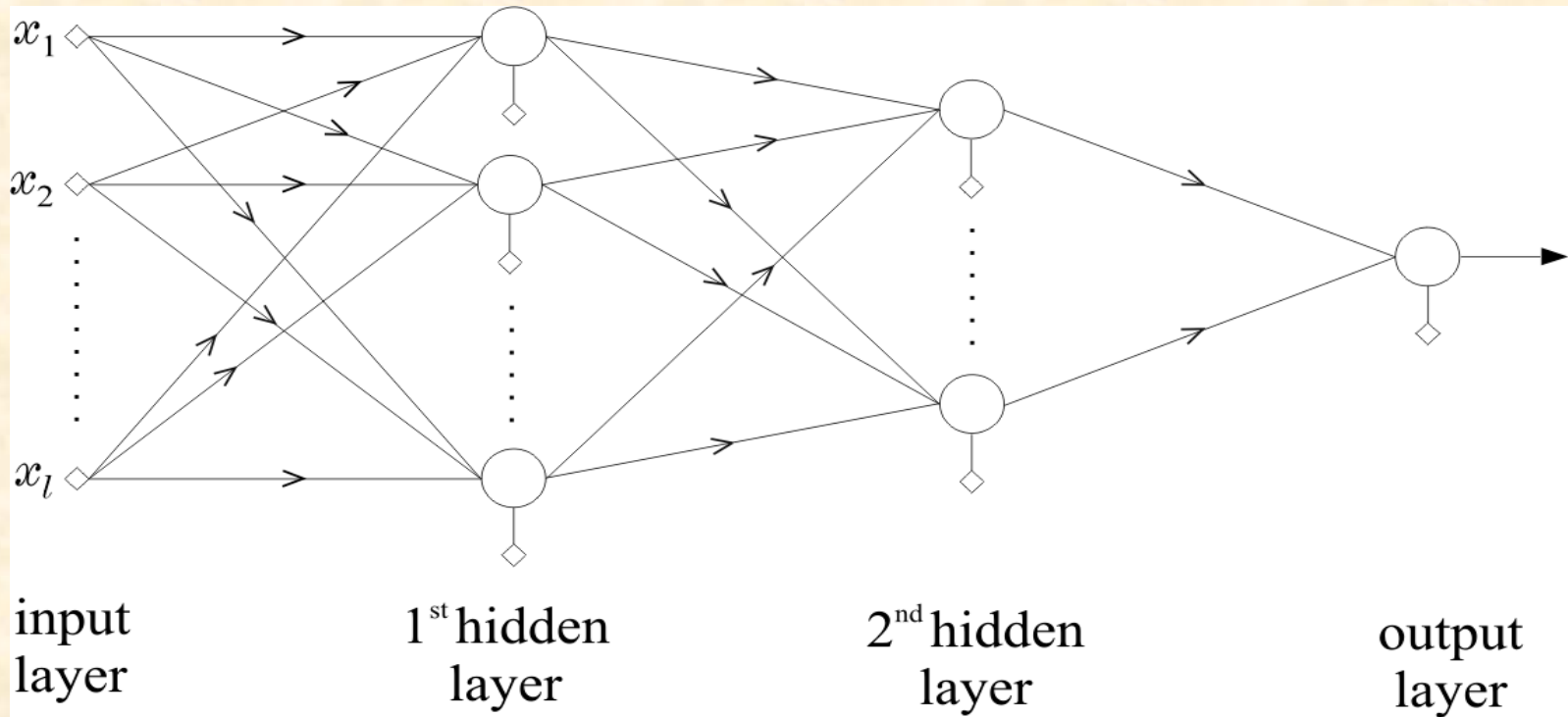

Δεν υπάρχει υπερεπίπεδο που να διαχωρίζει τις **μπλε** κορυφές από τις υπόλοιπες

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δίκτυα Perceptrons τριών επιπέδων

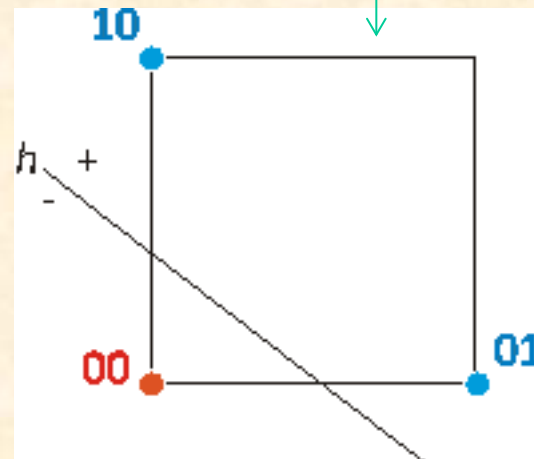
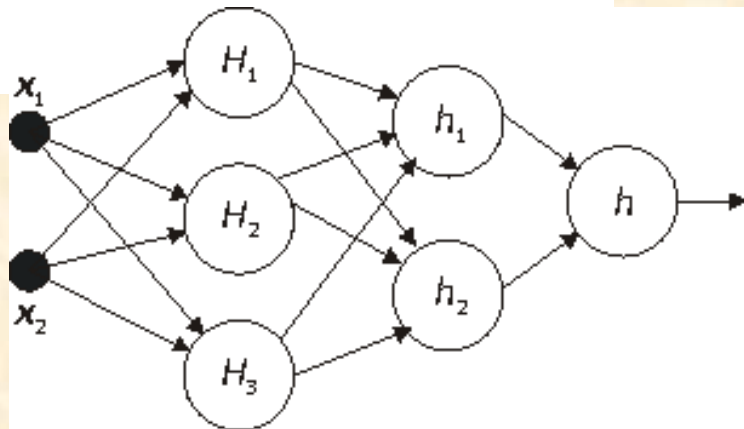
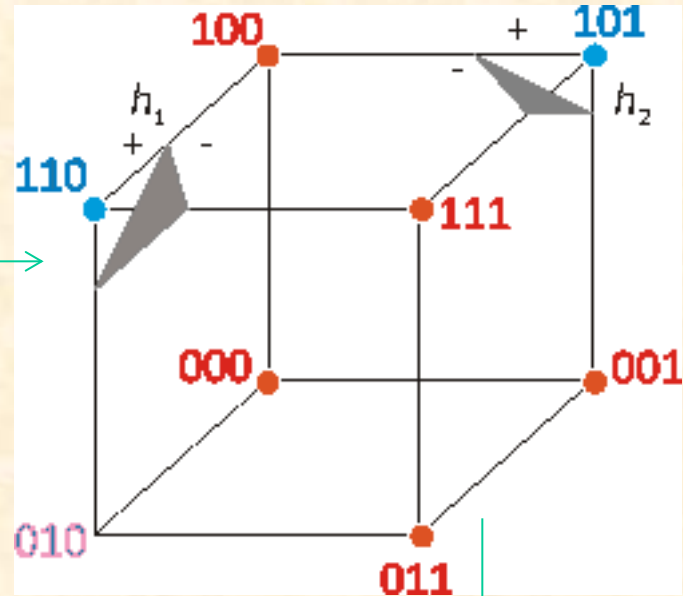
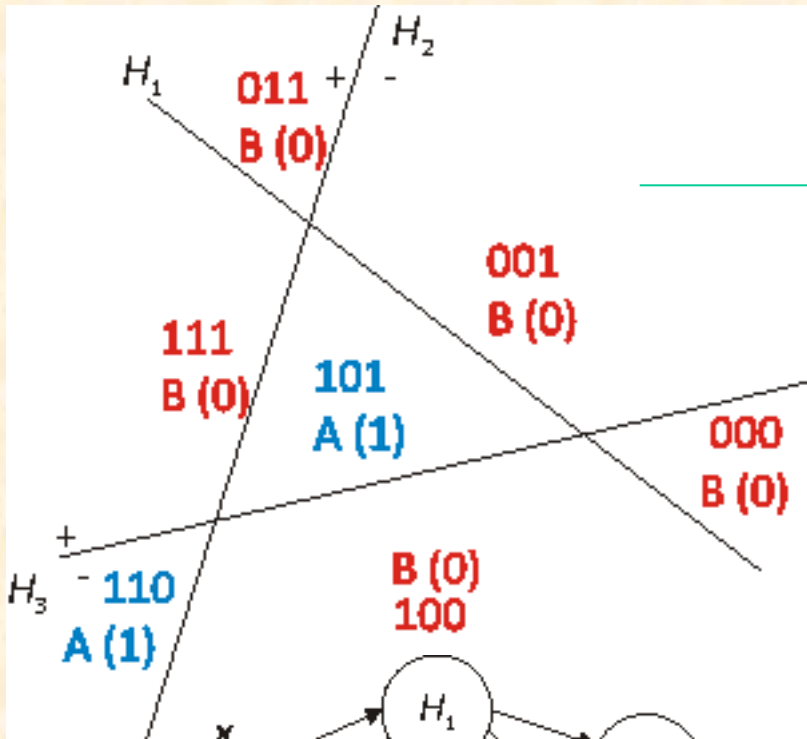
Η αρχιτεκτονική

Τέτοιες δομές είναι ικανές να διαχωρίσουν κλάσεις που ορίζονται από **οποιαδήποτε** ένωση πολυεδρικών περιοχών.

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δίκτυα Perceptrons τριών επιπέδων– παράδειγμα

ΜΗ ΓΡΑΜΜΙΚΟΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΤΕΣ – ΝΕΥΡΩΝΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ

Δίκτυα Perceptrons τριών επιπέδων

Έστω $A=R_1 \cup \dots \cup R_k$ (**1**) και $B=R_1' \cup \dots \cup R_m'$ (**0**) ($A \cup B=R'$), όπου οι περιοχές R_i και R_j' ορίζονται από την τομή p υπερεπιπέδων, $H_1, \dots, H_p$.

Πώς ένα **perceptron τριών επιπέδων** μπορεί να υλοποιήσει ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ διαχωρισμό που ορίζεται από υπερεπίπεδα:

- Τοποθέτησε p **νευρώνες** στο **πρώτο επίπεδο**, καθένας από τους οποίους αντιστοιχεί σε ένα από τα υπερεπίπεδα $H_1, \dots, H_p$.
- Τοποθέτησε k **nodes** στο **δεύτερο επίπεδο**, καθένας από τους οποίους διαχωρίζει μια κορυφή του H_p υπερκύβου που αντιστοιχεί σε μια περιοχή R_i , από όλες τις υπόλοιπες κορυφές.
- Τοποθέτησε **έναν OR νευρώνα** στο **τρίτο επίπεδο** (αυτός επιστρέφει **0** για την κορυφή $00\dots 0$ του H_k υπερκύβου και **1** για όλες τις υπόλοιπες).

ΣΗΜ.: Το **πρώτο επίπεδο** του δικτύου ορίζει τα **υπερεπίπεδα**, το **δεύτερο επίπεδο** ορίζει τις **περιοχές** και ο νευρώνας εξόδου ορίζει τις κλάσεις.